

Sygn. akt XV Ca 718/15

POSTANOWIENIE

Dnia 26 sierpnia 2016 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu Wydział XV Cywilny Odwoławczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Jolanta Borkowicz-Grygier

Sędziowie: SSO Brygida Łagodzińska (spr.)

SSO Maria Antecka

Protokolant: protokolant sądowy Magdalena Nowak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 26 sierpnia 2016 r. w Poznaniu

sprawy z wniosku M. T.

przy udziale (...) Sp. z o.o. w P. i K. T.

o ustanowienie służebności przesyłu

na skutek apelacji wniesionej przez uczestnika postępowania (...) Sp. z o.o. w P.

od postanowienia wstępnego Sądu Rejonowego w Kościanie

z dnia 20 lutego 2015 r.

sygn. akt I Ns 793/13

postanawia:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Kościanie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach instancji odwoławczej.

Brygida Łagodzińska Jolanta Borkowicz-Grygier Maria Antecka

UZASADNIENIE

M. T. wniósł o ustanowienie służebności przesyłu polegającej na prowadzeniu eksploatacji sieci przesyłowej należącej do uczestnika (...) Sp. z o.o. w P., w tym na prawie swobodnego dostępu i dojazdu do urządzeń przesyłowych w celu wykonywania prac eksploatacyjnych, konserwacyjnych i remontowych oraz usuwania ewentualnych awarii sieci przesyłowej i jej rozbudowy (w ramach przestrzennych ustanowionej służebności i z minimalizacją uciążliwości dla wnioskodawcy) oraz obowiązku znoszenia przez każdoczesnego właściciela nieruchomości obciążonej ograniczeń i zakazów wynikających z istnienia urządzeń wchodzących w skład tej sieci, a także korzystania z nieruchomości obciążonej w sposób zgodny z aktualnie obowiązującymi przepisami dotyczącymi urządzeń przesyłowych, ochrony zdrowia i życia ludzkiego oraz ochrony środowiska – na nieruchomości, dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...) (...) - w pasach eksploatacyjnych, których oś zgodna jest z osią urządzeń przesyłowych, o szerokości odpowiednio dla urządzeń: (...)– 20 m (...), działka nr (...), (...)– 7,2 m (...), działka nr (...), (...)– 20 m (...), działka nr (...), (...), działka nr (...). Wnioskodawca zażądał jednorazowego wynagrodzenia za ustanowienie służebności w kwocie 2.191 zł, z zastrzeżeniem, że w razie zmiany przeznaczenia przedmiotowego gruntu na budowlany w miejscowym

planie zagospodarowania przestrzennego, wnioskodawcom będzie przysługiwało roszczenie o dopłatę wynagrodzenia w wysokości odpowiedniej do zmiany ceny gruntu z tego tytułu i obniżki jego wartości spowodowanej usytuowaniem urządzeń przesyłowych oraz zasądzenia na jego rzecz od uczestnika zwrotu kosztów postępowania, z uwzględnieniem kosztów zastępstwa procesowego (w tym podatku VAT i opłaty skarbowej od złożenia dokumentu pełnomocnictwa).

(...) Sp. z o.o. w P. zażądał oddalenia wniosku w całości i zasądzenia na rzecz uczestnika kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, w tym opłaty od pełnomocnictwa. Uczestnik podniósł m.in. zarzut zasiedzenia prawa w postaci służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu/prawa służebności przesyłu – polegającego na trwałym korzystaniu z urządzeń elektroenergetycznych, linii napowietrznej średniego i wysokiego napięcia, znajdujących się na nieruchomości wnioskodawcy dz. (...) w miejscowości S., dla których prowadzona jest KW nr (...), które to urządzenia wybudowane i podłączone do napięcia zostały odpowiednio:

a) linia SN w 1971 r. była remontowana, zatem nie ulega wątpliwości, iż wcześniej musiała istnieć; z uwagi na brak dokumentacji z budowy, uczestnik podnosi zarzut zasiedzenia od 21.04.1971 r., tj. od momentu przekazania budowli po kapitalnym remoncie, przy przyjęciu dobrej wiary – w roku 1981 r. na rzecz Skarbu Państwa, a przy przyjęciu złej wiary – w roku 1991 r. na rzecz (...) SA; z ostrożności procesowej na rzecz uczestnika;

b) linia WN – na wypadek nieuwzględnienia przez Sąd decyzji uwłaszczeniowych uczestnik podniósł zarzut zasiedzenia od 23.09.1979 r., kiedy to linie podłączono do napięcia, przy przyjęciu dobrej wiary – w dniu 24.09.1979 r. na rzecz Skarbu Państwa, a przy przyjęciu złej wiary – w roku 24.09.1989 r. na rzecz Skarbu Państwa; z ostrożności procesowej na rzecz uczestnika.

Postanowieniem z dnia 22.10.2014 r. Sąd Rejonowy w Kościanie wezwał do udziału w sprawie K. T..

Z uwagi na podniesiony przez uczestnika zarzut zasiedzenia pełnomocnik wnioskodawcy wniósł o wydanie w niniejszej sprawie postanowienia wstępnego w przedmiocie zasadności wniosku o ustanowienie służebności przesyłu.

Postanowieniem wstępnym z dnia 20 lutego 2015 r. Sąd Rejonowy w Kościanie uznał żądanie ustanowienia służebności przesyłu za słuszne do co zasady oraz postanowił rozliczyć koszty związane z wydaniem tego postanowienia w orzeczeniu kończącym postępowanie.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowią następujące ustalenia i rozważania Sądu pierwszej instancji:

Wnioskodawca M. T. i uczestniczka K. T. są właścicielami na prawach małżeńskiej wspólności ustawowej nieruchomości gruntowej położonej w (...), składającej się z działek nr (...) o łącznej powierzchni 0.69.02 ha i opisanej w księdze wieczystej (...) Sądu Rejonowego w Kościanie. Własność przysługuje im na mocy umowy dożywocia zawartej w dniu 13.09.1984 r. Przez działki nr (...) przebiegają linie napowietrzne wysokiego napięcia 110kV i średniego napięcia 15 kV. Obie linie są systematycznie sprawdzane – najczęściej poprzez oględziny (z zewnątrz, bez wchodzenia na teren działek), przy czym linia 110 kV co roku, a linia 15 kV raz na 5 lat. Państwo T. korzystają z linii niskiego napięcia, która jest zasilana ze stacji transformatorowej, zasilanej z kolei z przedmiotowej linii 15 kV. Na działkach nr (...) znajdują się zabudowania gospodarcze należące do p. T.. Linia 110 kV relacji (...) została wybudowana i podłączona na przełomie lat 60. i 70 XX w., przy czym stosowne decyzje zezwalające na budowę wydały w lata 1967-1968 Wojewódzka Rada Narodowa w P. i Powiatowa Rada Narodowa w K.. Linia 15kV relacji (...) powstała wcześniej, a była modernizowana w 1971 r. Linie zasilane są z dwóch głównych punktów zasilania (...): (...) I. i (...) K.. (...) I. znajduje się w P. na nieruchomości objętej księgą wieczystą (...) Sądu Rejonowego w Śremie, natomiast (...) K. - na nieruchomościach objętych księgami wieczystymi (...) Sądu Rejonowego w Kościanie. Właścicielem linii do 1.02.1989 r. był Skarb Państwa, przy czym całą infrastrukturą energetyczną na tym terenie zarządzało państwowe przedsiębiorstwo, od 1976 r. pod nazwą (...) w P.. W 1993 r. zakład ten został przekształcony w spółkę akcyjną (...) SA w P., od 17.12.2002 r. funkcjonującą pod nazwą (...) SA w P., a od 23.09.2004 r. – (...) SA w P.. Spółka ta aktem notarialnym z dnia 30.06.2007 r. zbyła na rzecz pozwanej (...) Sp. z o.o. w P. przedsiębiorstwo w rozumieniu art.55⁽¹⁾ k.c., a więc m.in. linie kablowe i napowietrzne, sieci dystrybucyjne, zespoły elektroenergetyczne, stacje i rozdzielnie energetyczne oraz transformatory. Sąd Rejonowy wskazał, że uczestnik nie ma tytułu prawnego do korzystania

z nieruchomości wnioskodawców, nie tylko ogólnie, ale i w zakresie, w jakim nieruchomość ta zajęta jest przez urządzenia elektroenergetyczne, nie dysponuje bowiem - dotyczącymi tej konkretnie nieruchomości - decyzją, umową ani orzeczeniem sądowym. Pełnomocnik M. T. pismem z dnia 17.07.2013 r. wezwał (...) Sp. z o.o. w P. do zapłaty kwoty ogółem niemal 4.000 zł tytułem wynagrodzenia za 10 lat bezumownego korzystania z przedmiotowej nieruchomości (1.756 zł) i za ustanowienie odpłatnej służebności przesyłu (2.193 zł). Spółka nie odpowiedziała na wezwanie. Stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentacji dołączonej do akt, tj. pisma pełnomocnika wnioskodawców z dnia 17.07.2013 r., odpisu księgi wieczystej Kw nr (...), szkicu sytuacyjnego, postanowienia SR w Poznaniu z dnia 24.06.1982 r., zarządzenia Ministra Przemysłu z dnia 16.01.1989 r., zarządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 9.07.1993 r., aktu notarialnego z dnia 30.06.2007 r., aktu notarialnego z dnia 17.12.2002 r. aktu notarialnego z dnia 23.09.2004 r., aktu notarialnego z dnia 12.07.1993 r., załączników do umowy zbycia przedsiębiorstwa – zestawień nieruchomości, praw użytkowania wieczystego, decyzji z dnia 6.09.1967 r. o lokalizacji szczegółowej, decyzji z dnia 19.03.1968 r., decyzji z dnia 30.03.1968 r., decyzji z dnia 15.03.1968 r., pisma z UM w K. z dnia 23.05.2014 r., pisma ze Starostwa Powiatowego w K. z dnia 26.05.2014 r., pisma z (...) w P. z dnia 2.06.2014 r., pisma z UM w Ś. z dnia 2.06.2014 r., pisma z (...) w P. z dnia 4.06.2014 r., pisma z (...) w P. z dnia 9.06.2014 r., pisma ze Starostwa Powiatowego w K. z dnia 4.07.2014 r., pisma z (...) w L. z dnia 6.08.2014 r. z załącznikami, map sytuacyjnych, protokołu z przejrzenia akt i dokumentów ksiąg wieczystych (...) Sądu Rejonowego w Kościanie i (...) Sądu Rejonowego w Kościanie Wydział Zamiejscowy w Ś.. Dokumentacja ta nie wzbudziła wątpliwości Sądu Rejonowego co do jej prawdziwości i rzetelności. W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy powołując się na treść przepisów art.305⁽¹⁾k.c., art.305⁽²⁾ §1 i 2 k.c. oraz po szczegółowym wyjaśnieniu istoty służebności przesyłu, zważył, że wniosek co do zasady zasługuje na uwzględnienie. Sąd Rejonowy podał, że na obu działkach nieruchomości Państwa T. istnieją konkretnie wskazane urządzenia należące do uczestnika, służące do przesyłu energii elektrycznej, korzystanie z których nie zostało dotąd formalnie uregulowane, a uregulowania wymaga, bowiem z powodu ich istnienia właściciele nieruchomości de facto doznają ograniczeń w wykonywaniu przysługującego im konstytucyjnie chronionego prawa własności. Jako, że próby pozasądowego porozumienia się z uczestnikiem nie przyniosły rezultatu, bowiem (...) Sp. z o.o. w P. nie zareagowała na wezwanie do formalnego rozwiązania problemu, to w ocenie Sądu I instancji konieczne było wytoczenie sprawy o ustanowienie służebności za wynagrodzeniem. Sąd Rejonowy wskazał, że nie ma w niniejszej sprawie podstaw dla uwzględnienia większości zarzutów podniesionych przez uczestnika w odpowiedzi na wniosek, mających na celu zniweczenie żądania wnioskodawcy, tj.: zarzutu posiadania przez uczestnika tytułu prawnego do nieruchomości wnioskodawców, zarzutu zasiedzenia, i to w dobrej wierze, a także zarzutu naruszenia przez wnioskodawcę zasad współżycia społecznego. W ocenie Sądu I instancji, uwzględnić można jedynie zarzut przeniesienia posiadania urządzeń między poprzednikiem prawnym uczestnika, a nią samą, dowodzą tego bowiem dokumenty ilustrujące kolejne zmiany własnościowe. W opinii Sądu Rejonowego, okoliczność, iż w stosunku do jednej z linii przebiegających przez nieruchomość państwa T., tj. linii wysokiego napięcia, zostały wydane decyzje oparte na art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Dz. U. nr 18, poz.94), to za mało, by uznać, że uczestnikowi przysługuje tytuł prawny do korzystania z tejże nieruchomości. Sąd Rejonowy stwierdził, że decyzje: z dnia 19.03.1968 r. o sygn. (...), z dnia 30.03.1968 r. o sygn. (...), z dnia 15.03.1968 r. o sygn. (...) i decyzja lokalizacyjna z dnia 6.09.1967 r. nr (...) nr (...) I- (...) jedynie pośrednio odnoszą się do nieruchomości państwa T.. Sąd Rejonowy podkreślił, że jedynie pod decyzją z 19.03.1968 r. znajduje się spis osób, fizycznych, którym tę decyzję – zezwalającą na wybudowanie nadziemnej linii elektroenergetycznej 110 kV „P. P. – K.” – doręczono, zamieszkałych m.in. w(...), ale w spisie tym nie ma nazwiska (...), nie ma adresu (...) i nie ma dowodu doręczenia decyzji wraz z pouczeniem o sposobie jej zaskarżenia. Sąd I instancji wskazał, że innych dowodów na posiadanie tytułu prawnego do korzystania z przedmiotowej nieruchomości pełnomocnik uczestnika nie zaoferował, a wskazane przez niego w odpowiedzi na wniosek liczne instytucje, choć wezwane przez Sąd do udzielenia informacji jak w punkcie 8. odpowiedzi na wniosek, nie przedstawiły danych pozwalających na stwierdzenie, że państwo T. bądź ich poprzednicy prawni, mieli jakiegokolwiek narzędzia prawne, by w kwestii pobudowania na ich działkach urządzeń elektroenergetycznych móc się wypowiedzieć. W dalszej części uzasadnienia Sąd Rejonowy powołując się m.in. na treść przepisów art. 172 k.c., art. 336 k.c., art. 339 k.c., art. 340 k.c., art.292 k.c. oraz poglądy doktryny i orzecznictwa wyjaśnił obszernie instytucję zasiedzenia nieruchomości, zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej swoim charakterem służebności przesyłu oraz samej służebności przesyłu. Sąd Rejonowy wskazał, że niewątpliwie linie

przesyłowe średniego napięcia 15 kV i wysokiego napięcia 110 kV posadowione na nieruchomości wnioskodawców, to urządzenia trwale i widoczne, zatem korzystanie z nich przez uczestnika i jego poprzedników prawnych mogło w świetle poprzednio i obecnie obowiązujących przepisów prowadzić do zasiedzenia, o ile spełnione zostały wymagane przesłanki w postaci samoistności posiadania i upływu określonego czasu, uwarunkowanego co do długości dobrą bądź złą wiarą. Na podstawie tych rozważań Sąd Rejonowy stwierdził, że w niniejszej sprawie w/w przesłanki zasiedzenia służebności w ocenie Sądu nie zostały spełnione. Sąd Rejonowy dalej powołując się na treść art. 35 ust.1 nieobowiązującej już ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (t.j. Dz.U. z 1974 r., nr 10, poz.64 ze zm.; uchylona z dniem 1.08.1985r. – Dz.U. nr 22, poz.99) ponownie wskazał, że w niniejszej sprawie nie sposób uznać, że decyzja czy decyzje, których kopie przedstawił pełnomocnik uczestnika, dotyczą poprzedników prawnych wnioskodawców, bowiem bardzo „luźno” bądź wcale nie łączą się z nieruchomością pod adresem (...), wskazując jedynie na realizację generalnej koncepcji elektryfikacji południowej (...). W ocenie Sądu I instancji konsekwencją takiego stwierdzenia jest niemożność uznania, że poprzednik prawny uczestnika objął władanie w dobrej wierze. Sąd Rejonowy dodał, że skoro do 1.02.1989 r., w związku z obowiązywaniem art.128 k.c., państwowa jednostka prawna (a taki status miał oczywiście poprzednik prawny uczestnika) nie mogła być posiadaczem samoistnym nieruchomości w rozumieniu art. 172 k.c. i jeżeli ubiegała się o stwierdzenie zasiedzenia, to nie dla siebie, lecz dla Skarbu Państwa, nawet gdyby istniały przesłanki do zasiedzenia, nie można byłoby obecnie zaliczyć na rzecz uczestnika jako jej następcy prawnego okresu posiadania, jakie miałyby miejsce przed uchyceniem art.128 k.c., tj. do 1.02.1989 r. Tak stanowią przepisy i taka jest dominująca interpretacja przyjęta w orzecznictwie Sądu Najwyższego w sprawach z wniosków państwowych osób prawnych czy ich następców prawnych o stwierdzenie zasiedzenia nieruchomości (vide: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2008 r. (...), niepubl.; postanowienie z dnia 10 lipca 2008 r., (...), niepubl.; postanowienie z dnia 16 października 2009 r., (...) niepubl.; wyrok z dnia grudnia 2009 r., (...), niepubl.; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2011 r.,(...); niepubl.). Zdaniem Sądu I instancji, w niniejszej sprawie nie znajdzie również akceptacji zarzut naruszenia przez wnioskodawcę zasad współżycia społecznego. Sąd Rejonowy nie zgodził się z zarzutem uczestnika, iż zachowanie wnioskodawcy, który domaga się ustanowienia służebności przesyłu i uregulowania w ten sposób korzystania przez uczestnika i jej poprzedników prawnych przez całe lata z nieruchomości wnioskodawcy i jego żony, jest niezgodne z zasadami współżycia społecznego i że w konsekwencji nie stanowi wykonywania prawa i nie korzysta z ochrony. Z tych wszystkich przyczyn Sąd Rejonowy orzekł jak w sentencji. Sąd Rejonowy jednocześnie postanowił, że orzeczenie o kosztach postępowania zostanie zawarte w orzeczeniu kończącym niniejszej postępowanie.

Apelację od powyższego postanowienia w całości złożył uczestnik postępowania, zaskarżając je w całości. Skarżący zarzucił orzeczeniu:

1) naruszenie przez Sąd I instancji prawa materialnego poprzez:

a) naruszenie art. 7 k.c. w związku z art. art. 224 k.c., poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, które polegało na uznaniu, iż domniemanie dobrej wiary, działające na korzyść uczestnika, zostało skutecznie obalone przez wnioskodawcę a uczestnik nie jest samoistnym posiadaczem służebności w dobrej wierze,

b) naruszenie art. 224 § 1 i 2 k.c., poprzez uznanie, że uczestnikowi nie przysługuje tytuł prawny do korzystania z nieruchomości wnioskodawcy w zakresie eksploatacji linii elektroenergetycznej wysokiego napięcia, pomimo przedstawienia przez uczestnika decyzji administracyjnej wywłaszczającej nieruchomość na potrzeby istnienia i korzystania z przedmiotowej linii elektroenergetycznej,

c) naruszenie art. 172 k.c. w zw. z art. 176 k.c. oraz art. 352 k.c., poprzez błędną wykładnię oraz niewłaściwe zastosowanie, polegające na uznaniu, iż uczestnik nie nabył poprzez zasiedzenie prawa służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu (albo służebności przesyłu), polegającej na trwałym korzystaniu z urządzeń elektroenergetycznych znajdujących się na nieruchomościach wnioskodawcy w szczególności w zakresie pkt 11 odpowiedzi na wniosek,

1) naruszenie przez Sąd I instancji przepisów postępowania mających istotny wpływ na wynik sprawy, poprzez:

a) naruszenie art. 318 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., poprzez zastosowanie tego przepisu w stanie faktycznym sprawy i błędne uznanie, iż w przedmiotowej sprawie zasadnym było wydanie postanowienia wstępnego, powodujące uznanie roszczenia za usprawiedliwione w zasadzie,

b) naruszenia art. 212 § 1 k.p.c. w związku z 227 k.p.c. oraz 233 § 1 k.p.c., polegające na braku wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego oraz niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, w tym okoliczności spornych, przede wszystkim poprzez brak ustalenia przez Sąd I instancji poprzedników prawnych nieruchomości wnioskodawcy (pomimo wniosku uczestnika i postanowienia o przeprowadzenia dowodu z akta (...) nieruchomości wnioskodawcy - vide postanowienie Sądu wydane na rozprawie w dniu 9.07.2014 r., a tym samym nie zbadania przez Sąd I instancji skuteczności podniesionego przez uczestnika zarzutu dysponowania tytułem prawnym (odniesienia decyzji wywłaszczeniowych w stosunku do nieruchomości wnioskodawcy - właścicieli w latach 60-tych).

W konsekwencji powyższych zarzutów skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia w całości poprzez oddalenie wniosku o ustanowienie służebności w całości oraz zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestnika kosztów za obie instancje, według norm przepisanych, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania przez Sąd I instancji z powodu nierozpoznania istoty sprawy oraz o zasądzenie od wnioskodawcy na rzecz uczestnika zwrotu kosztów postępowania za obie instancje według norm przepisanych.

Wnioskodawca w odpowiedzi na apelację wniósł o oddalenie apelacji w całości oraz o zasądzenie od uczestnika postępowania kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego za instancję odwoławczą według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja okazała się zasadna.

Wnioskodawcy w rozpoznawanej sprawie domagali się ustanowienia służebności przesyłu na rzecz uczestnika postępowania na nieruchomości dla której prowadzona jest księga wieczysta nr (...), położonej pod adresem (...), której treść została precyzyjnie określona we wniosku. Uczestnik postępowania podniósł zarzut korzystania z przedmiotowej nieruchomości na podstawie tytułu prawnego wynikającego z wydanych na podstawie art. 35 ustawy z dnia 11 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Dz. U. Nr 18, poz. 94) decyzji oraz zarzut ewentualny – zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz Skarbu Państwa, względnie uczestnika postępowania. Podniesienie przez uczestnika zarzutu korzystania z nieruchomości wnioskodawców na podstawie decyzji administracyjnej niewątpliwie nakładało na Sąd obowiązek wnikliwego rozważenia skuteczności tego uprawnienia, którego istnienie wyłączało możliwość uzyskania drogą zasiedzenia służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu albo służebności przesyłu. W orzecznictwie został zaprezentowany pogląd, że przedsiębiorca przesyłowy może wywodzić swoje uprawnienie do władania cudzą nieruchomością w granicach bądź określonych decyzją administracyjną, wydaną na podstawie powołanego wyżej art. 35 ustawy z dnia 11 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości bądź z przysługującej mu służebności odpowiadającej treścią służebności przesyłu lub służebności przesyłu i od jego woli zależy, czy wybierze drogę postępowania administracyjnego, czy też regulację cywilnoprawną (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lutego 2015 r., (...)).

Zdaniem Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy nie dokonał wszechstronnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego i nie wyjaśnił wszystkich istotnych okoliczności dla prawidłowej oceny podniesionych przez uczestnika postępowania zarzutów niweczących żądanie wniosku, czym naruszył m.in. przepisy art. 212 § 1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. oraz przepis art. 233 § 1 k.p.c. Sąd Rejonowy błędnie bowiem przyjął, że zgromadzone w materiale dowodowym decyzje organów administracji jedynie pośrednio odnoszą się do nieruchomości wnioskodawców. Sąd I instancji wskazał, że jedynie pod decyzją z 19 marca 1968 r. (k. 61-64) znajduje się spis osób fizycznych, którym

tę decyzję – zezwalającą na wybudowanie nadziemnej linii elektroenergetycznej 110 kV „P. P. – K.” – doręczono, zamieszkałym m.in. w (...), ale w spisie tym nie ma nazwiska (...), nie ma adresu (...) i nie ma dowodu doręczenia decyzji wraz z pouczeniem o sposobie jej zaskarżenia. Z uzasadnienia zaskarżonego postanowienia wynika, że Sąd Rejonowy analizował jedynie decyzje przedstawione przez uczestnika postępowania, natomiast uszło uwadze Sądu I instancji, że wśród dokumentów przedstawionych Sądowi z (...) w L. znajdował się protokół rozprawy przeprowadzonej w Wydziale Spraw Wewnętrznych Prezydium Powiatowej Rady Narodowej, przeprowadzonej w przedmiocie ustalenia wysokości odszkodowania za zniszczenia powstałe z wyniku założenia linii 110 kV P. P. – K. dla m.in. mieszkańców miejscowości S.. Wśród uczestników rozprawy w punkcie 38. wymieniono W. Ł., zamieszkałą pod adresem (...). W decyzji Prezydium Powiatowej Rady Narodowej z dnia 23 kwietnia 1970 r. wydanej w przedmiocie ustalenia wysokości odszkodowania nie wymieniono W. Ł., a S. Ł. nie wskazując jego pełnego adresu zamieszkania. Z kolei już w decyzji z dnia 19 marca 1968 r. wskazano, że S. Ł. zamieszkuje pod adresem (...). Bezspornym jest, co ustalił Sąd I instancji, że wnioskodawcy otrzymali nieruchomości położoną pod adresem (...) w roku 1984 w ramach umowy o dożywocie, natomiast zezwolenia na usytuowanie linii relacji I. – K. zostały wydane w latach 1967 r. i 1968 r. W tej sytuacji, skoro wnioskodawcy nie władali analizowaną nieruchomością w dacie wydania decyzji o lokalizacji linii napowietrznych I. – K. oraz dacie sporządzenia pozostałych zgromadzonych dokumentów w sprawie wydanych przez Prezydium Powiatowej Rady Narodowej, a w dokumentach tych nie wskazywano precyzyjnie adresów wszystkich nieruchomości przez które przebiegają sporne linie, lecz nazwiska aktualnych właścicieli nieruchomości, to konieczne było ustalenie danych personalnych poprzedników prawnych wnioskodawców w latach 60-70 tych. W postępowaniu nieprocesowym, w którym występuje interes publiczny, jeżeli sąd uzyskuje wiedzę o istnieniu dokumentów urzędowych (decyzji administracyjnych), które miałyby istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy, powinien z urzędu podjąć starania o uzyskanie takich dokumentów (art. 232 zdanie drugie k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.), także zwracając się o nie do odpowiednich instytucji publicznych. W rozpoznawanej sprawie pełnomocnik uczestnika podjął inicjatywę dowodową w tym zakresie i na rozprawie w dniu 9 lipca 2014 r. wniósł o dopuszczenie dowodu z akt i dokumentów księgi wieczystej nieruchomości wnioskodawców celem ustalenia poprzedników prawnych wnioskodawcy. Na tej samej rozprawie Sąd Rejonowy uwzględnił wniosek dowodowy pełnomocnika uczestnika (k.176v akt i k. 239 akt), jednak ostatecznie nie przeprowadził dowodu z akt i dokumentów księgi wieczystej, mimo iż w dniu 15 października 2014 r. otrzymał akta księgi wieczystej (...) z Wydziału Ksiąg Wieczystych tego Sądu. Sąd Rejonowy nie zmienił przy tym wydanego w dniu 9 lipca 2014 r. postanowienia dowodowego, czym pozbawił uczestnika postępowania możliwości zgłoszenia zastrzeżenia na podstawie art. 162 k.p.c. W uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia Sąd Rejonowy nie wyjaśnił przyczyn odstąpienia od przeprowadzenia dowodu z akt i dokumentów księgi wieczystej (...). Powyższe uchybienie procesowe miało zasadniczy wpływ na wynik sprawy, bowiem bez ustalenia personaliów poprzedników prawnych wnioskodawców, nie było możliwe prawidłowe rozpoznanie zarzutów uczestnika postępowania, a w szczególności stwierdzenie czy wydane w sprawie decyzje na podstawie art. 35 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości dotyczą nieruchomości wnioskodawców.

Sąd Rejonowy błędnie przyjął, że dla stwierdzenia czy uczestnik postępowania dysponuje tytułem prawnym do korzystania z nieruchomości wnioskodawców istotnym było to, czy wspomniane decyzje uwłaszczeniowe zostały doręczone uczestnikom postępowania, w tym poprzednikom prawnym wnioskodawców wraz z odpowiednim pouczeniem. Sąd powszechny nie jest bowiem uprawniony do poddania kontroli prawidłowości postępowania administracyjnego, w szczególności do badania, czy w postępowaniu tym uczestniczyły wszystkie osoby zainteresowane i czy wszystkim tym osobom doręczono odpis decyzji. Badając te kwestie sąd powszechny wkraczałby bowiem w kompetencje właściwych organów administracyjnych i sądów administracyjnych powołanych do kontroli prawidłowości i legalności decyzji administracyjnych (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 3 lipca 2015 r., IV CSK 636/14, opublikowano L.).

W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy nieprawidłowo rozpoznał również zarzut zasiedzenia podniesiony przez uczestnika postępowania. Treść uzasadnienia wskazuje, że mimo iż Sąd Rejonowy dokonał pogłębionej analizy jurydycznej w kontekście dopuszczalności tego zasiedzenia, to jednak nie odniósł się zarazem merytorycznie do tego zarzutu, tj. nie zbadał wszystkich niezbędnych przesłanek zasiedzenia. Sąd Rejonowy ustalając czy

zachodzą okoliczności do stwierdzenia zasiedzenia służebności przez uczestnika w dobrej wierze, ponownie przeprowadził wywód na temat braku przedstawienia przez uczestnika postępowania decyzji uwłaszczeniowej dotyczącej nieruchomości wnioskodawców, co miałoby znaczenie dla ustalania posiadania przez poprzednika prawnego uczestnika tytułu prawnego, ale okoliczność ta nie determinuje czy poprzednik prawny stał się posiadaczem w zakresie służebności. Sąd I instancji nie prowadził w ogóle rozważań na temat ewentualnego posiadania służebności oraz nabycia przez uczestnika tej służebności w złej wierze. Sąd Rejonowy przede wszystkim nie ustalił dat posadowienia konkretnie na nieruchomości wnioskodawców linii 110 kV oraz 15 kV, co uniemożliwiło poczynienie rozważań w przedmiocie tego, czy dla Skarbu Państwa lub uczestnika postępowania upłynął okres czasu wymagany do stwierdzenia zasiedzenia służebności lub służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu.

Sąd Rejonowy stwierdził nadto, że skoro uczestnik domagał się zasiedzenia na rzecz Skarbu Państwa, a państwowa jednostka prawna do 1 lutego 1989 r. nie mogła być posiadaczem samoistnym nieruchomości w rozumieniu art. 172 k.c., to nawet gdyby istniały przesłanki do zasiedzenia, nie można byłoby obecnie zaliczyć na rzecz uczestnika jako jej następcy prawnego okresu posiadania, jakie miało miejsce przed uchyceniem art. 128 k.c. Z taką argumentacją Sądu I instancji nie można się zgodzić. Należy podkreślić, że uczestnik postępowania podniósł zarzut zasiedzenia służebności przesyłu na swoją rzecz oraz alternatywnie na rzecz Skarbu Państwa.

W przedmiotowej sprawie koniecznym stało się poczynienie rozważań odnośnie możliwości wykonywania przez przedsiębiorstwo państwowe posiadania mogącego doprowadzić do zasiedzenia służebności przesyłu oraz możliwości zaliczenia tego okresu posiadania przez następcę prawnego.

W tym miejscu Sąd Okręgowy powołuje w obszernym zakresie, co uzasadnione jest specyfiką omawianej kwestii, rozważania Sądu Najwyższego zawarte w postanowieniu z dnia 13 stycznia 2016 r., wydanym w sprawie V CSK 224/15, LEX 1977833. Stanowisko zaprezentowane w niniejszym orzeczeniu z uwagi na rzeczową i przekonującą argumentację podziela Sąd Okręgowy.

Na wstępie, przed powołaniem się na ww. rozważania Sądu Najwyższego należy wskazać, że zgodnie z tekstem pierwotnym kodeksu cywilnego (Dz.U.1964.16.93) przepis art. 128 § 1 k.c. stanowił, że socjalistyczna własność ogólnonarodowa (państwowa) przysługuje niepodzielnie Państwu. Stosownie do § 2 w granicach swej zdolności prawnej państwowe osoby prawne wykonywają w imieniu własnym względem zarządzanych przez nie części mienia ogólnonarodowego uprawnienia płynące z własności państwowej. Ustawą z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny, która weszła w życie dnia 1 lutego 1989 r. uchylono § 2 niniejszego przepisu, zaś § 1 uzyskał następujące brzmienie: własność ogólnonarodowa (państwowa) przysługuje Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym.

Sąd Najwyższy w ww. postanowieniu wskazał, że „Sam fakt, że w okresie obowiązywania zasady jednolitej własności państwowej, przedsiębiorstwa państwowe nie mogły nabywać na swoją rzecz własności i innych prawa rzeczowych nie przesądza, czy w okresie obowiązywania art. 128 k.c. mogły być posiadaczami samoistnymi, bądź zależnymi (posiadanie w zakresie służebności jest posiadaniem zależnym) nieruchomości. W tej materii orzecznictwo nie jest jednolite. Według jednego kierunku judykatury, przedsiębiorstwa państwowego nie można uznać w okresie do 1 lutego 1989 r. za posiadacza nieruchomości w zakresie odpowiadającym treści służebności gruntowej (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2009 r., IV CSK 291/09, M. Prawn. 2010, nr 2, s. 68 i postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 stycznia 2006 r., I CSK 11/05, Biul. SN 2006, nr 5, s. 11, z dnia 10 kwietnia 2008 r., IV CSK 21/08, LEX nr 398485, z dnia 10 lipca 2008 r., III CSK 73/08, LEX nr 461735, z dnia 11 grudnia 2008 r., II CSK 314/08, LEX nr 490513, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2009 r., II CSK 103/09, LEX nr 530696 oraz z dnia 6 września 2013 r., (...), niepubl.). Oznaczałoby to, niedopuszczalność zaliczania posiadania przez przedsiębiorstwo państwowe wykonywanego przed tą datą, do okresu potrzebnego do nabycia służebności przez zasiedzenie przez następcę prawnego tego przedsiębiorstwa, bez jego przeniesienia.

W judykaturze mniej więcej w takim samym rozmiarze reprezentowany był pogląd, że nie ma podstaw do przyjęcia, że posiadanie służebności przesyłowej przez przedsiębiorstwo państwowe przed uchyceniem art. 128 k.c. nie było

posiadaniem i nie mogło prowadzić do zasiedzenia (por. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 31 maja 2006 r., IV CSK 149/05, LEX nr 258681, z dnia 8 czerwca 2005 r., V CK 680/04, LEX nr 180843, z dnia 10 maja 2013 r., I CSK 495/112, niepubl. oraz wyrok siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2009 r., I CSK 333/07, OSNC-ZD 2009, Nr 4, poz. 15 i postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 171/08, OSNC 2010, Nr 1, poz. 15, a także z dnia 12 stycznia 2012 r., IV CSK 183/11, LEX nr 1130302 i uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasady prawnej - z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91).

Odnosząc się do tej rozbieżności, Sąd Najwyższy zauważył, że przed wejściem w życie kodeksu cywilnego w judykaturze jednolicie przyjmowano, że podmiotem mienia państwowego jest państwo, a nie poszczególne państwowe osoby prawne (por. np. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1961 r., I CO 20/61, OSN 1962, Nr 2, poz. 41 i orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 1963 r., III CR 252/63, (...) 1965, nr 1, s. 343). W uzasadnieniu tej uchwały wyjaśniono jednak, że uprawnienia przedsiębiorstwa państwowego w stosunku do przydzielonego mu mienia ogólnonarodowego określane mianem "zarządu i użytkowania, "zarządu operatywnego" lub krótko "zarządu" charakteryzują się między innymi tym, że przedsiębiorstwo państwowe, podlega wprawdzie przy wykonywaniu własności państwowej ogólnemu kierownictwu państwa, ale na zewnątrz, a więc w stosunkach z osobami trzecimi, zarządza oddanymi mu składnikami majątkowymi i czerpie z nich pożytki, tak jak czyni to właściciel.

Stanowisko to zostało uwzględnione przez ustawodawcę, który we wprowadzonym do kodeksu cywilnego art. 128 § 2 k.c., unormował, że państwowe osoby prawne wykonują w imieniu własnym względem zarządzanych przez nich części mienia ogólnonarodowego uprawnienia płynące z własności państwowej. Kontynuując tę linię judykatury Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 kwietnia 1966 r. I CR 80/66 (OSNCP 1967, Nr 2, poz. 67), w pełni zaakceptowanym w literaturze, wyjaśnił, że art. 128 k.c. wypowiada zasadę generalną, odnoszącą się także do innych niż własność praw majątkowych wchodzących w skład majątku państwowego, a więc do całości mienia ogólnonarodowego. Posiadanie, niezależnie od jego natury prawnej, może stanowić składnik majątkowy między innymi także mienia państwowego. Chociaż więc posiadanie wykonywane jest przez państwową osobę prawną np. przedsiębiorstwo państwowe, stanowiło - w myśl zasady wypowiedzianej w art. 128 § 1 k.c. - posiadanie państwowe, to jednak w wypadku, gdy jego przedmiot znajduje się w zarządzie państwowej osoby prawnej, na zewnątrz ta osoba prawna, a nie Skarb Państwa, występuje - zgodnie z zasadą art. 128 § 2 k.c. - jako posiadacz. Jeżeli więc w relacjach wewnętrznych między Skarbem Państwa, a państwową osobą prawną posiadaczem samoistnym nieruchomości państwowej było zawsze państwo, o tyle z punktu widzenia relacji zewnętrznych przedsiębiorstwo państwowe, które wadało oddaną mu w zarząd nieruchomością, powinno być uznawane za posiadacza samoistnego nieruchomości niezależnie od tego, czy była to nieruchomość państwowa. Pogląd ten w ostatnim czasie przeważał w orzecznictwie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2015 r. V CSK 26/14, LEX nr 1648193, z dnia 21 maja 2015 r., IV CSK 468/14, LEX nr 1767490 i z dnia 12 lutego 2015 r., IV CSK 293/14, LEX nr 1663414).

Według stanowiska Sądu Najwyższego, przedstawione rozumowanie, dotyczące posiadania samoistnego nieruchomości, wykonywanego przez przedsiębiorstwo państwowe w okresie obowiązywania art. 128 k.c. w pierwotnym brzmieniu, można tym bardziej odnieść do posiadania w zakresie służebności przesyłu (por. np. postanowienia: Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 171/08 i z dnia 12 stycznia 2012 r., IV CSK 183/11).

Z tych względów Sąd Najwyższy przyjął, że przedsiębiorstwa państwowe wykonywały posiadanie mogące doprowadzić do zasiedzenia służebności gruntowej, z tym zastrzeżeniem, że pod rządem art. 128 k.c. nabycie takiego prawa następowało do jednolitego funduszu własności państwowej (por. np. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91).

Sąd Najwyższy w niniejszym postanowieniu wskazał, że „(...) do zasiedzenia służebności stosuje się odpowiednio przepisy o nabyciu przez zasiedzenie nieruchomości (art. 292 k.c.) i nie budzi wątpliwości pogląd, że chodzi tu o art. 172, 173, 175 i 176 k.c.”. Sąd Najwyższy dodał, że wynikające z ustaleń przejęcia przedmiotowych linii przez przekształcane kolejne podmioty prawne podpadały pod hipotezę normy wynikającej z art. 176 § 1 k.c. w zw. art. 292 k.c. Była to bowiem kontynuacja posiadania w zakresie tej samej służebności przez kolejnych jej posiadaczy i ich posiadanie podlega zaliczeniu, skoro nie budziło wątpliwości następstwo przede wszystkim faktyczne pomiędzy

kolejnymi osobami prawnymi władającymi tymi urządzeniami i każdy następca przejmował to posiadanie od poprzednika bez jego sprzeciwu, czy nawet osób trzecich (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2006 r., IV CSK 149/05, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2015 r., V CSK 26/14, LEX nr 1648193 i z dnia 21 stycznia 2015 r., (...) niepubl.).

Reasumując, w odniesieniu do ww. rozważań należy wskazać, że wbrew ocenom Sądu I instancji, na gruncie przedmiotowej sprawy uczestnik postępowania w oparciu o art. 176 k.p.c. mógł doliczyć czas posiadania służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu, a następnie służebności przesyłu, czas posiadania swoich poprzedników prawnych.

Mając na uwadze powyższe uchybienia procesowe Sądu I instancji, na akceptację nie mogły zasługiwać zarówno ustalenia faktyczne stanowiące podstawę rozstrzygnięcia, jak również ich ocena prawna. Wydanie orzeczenia nastąpiło w istocie po wybiórczym przeprowadzeniu postępowania dowodowego, co stanowi uchybienie procesowe mające istotny wpływ na wynik postępowania i świadczy o nierozpoznaniu istoty sprawy. Zgodnie z treścią art. 386 § 4 k.p.c. Sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania tylko w razie nierozpoznania przez Sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Nierozpoznanie istoty sprawy w rozumieniu wskazanego przepisu Kodeksu postępowania cywilnego, według zapatrywań prezentowanych w piśmiennictwie, polega na pominięciu przez Sąd pierwszej instancji podstawy roszczenia, tj. przesłanek stanowiących o jego istnieniu. Zachodzi ono wówczas, gdy sąd nie zbadał podstawy materialnej pozwu (wniosku), jak też skierowanych do niego zarzutów merytorycznych i w swoim rozstrzygnięciu nie odniósł się do tego, co jest przedmiotem sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 września 2002 r. IV CKN 1298/2000). Taka sytuacja miała miejsce w rozpoznawanej sprawie. Sąd Rejonowy przedwcześnie uznał, że wniosek o ustanowienie służebności przesyłu jest usprawiedliwiony co do zasady, nie rozpoznając przy tym w sposób właściwy podniesionych przez uczestnika postępowania zarzutów niweczących żądania wniosku, tj. zarzutu posiadania tytułu prawnego do korzystania z urządzeń przesyłowych znajdujących się na nieruchomości wnioskodawców oraz zarzutu zasiedzenia.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 k.p.c. oraz art. 13 § 2 k.p.c., uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji, pozostawiając na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd Rejonowy winien rozpoznać ponownie wniosek uczestnika postępowania o przeprowadzenie dowodu z akt i dokumentów księgi wieczystej (...) na okoliczność ustalenia personaliów poprzedników prawnych wnioskodawców. Po przeprowadzeniu uzupełniającego postępowania dowodowego Sąd Rejonowy winien dokonać wszechstronnej i swobodnej oceny zgodnej z dyrektywami wynikającymi z przepisu art. 233 § 1 k.p.c. całego materiału dowodowego i na tej podstawie precyzyjnie ustalić nie tylko personalia poprzedników prawnych wnioskodawców, ale również daty posadowienia i modernizacji urządzeń przesyłowych na nieruchomości wnioskodawców stanowiących działki (...). Następnie Sąd Rejonowy mając na względzie poczynione wyżej rozważania, ustali czy uczestnik postępowania dysponuje tytułem prawnym do korzystania z nieruchomości wnioskodawców oraz czy doszło do spełnienia wszystkich i nieodzownych przesłanek (nie tylko wybiórczych jak to miało miejsce w zaskarżonym postanowieniu), warunkujących zasiedzenie służebności gruntowej o treści odpowiadającej służebności przesyłu (art. 292 k.c. w zw. z art. 172 k.c.) lub służebności przesyłu na rzecz Skarbu Państwa lub uczestnika postępowania.

Sąd Rejonowy powinien dodatkowo poddać wnikliwej analizie wątek ewentualnej modernizacji linii energetycznej 15 kV i wyciągnąć właściwe wnioski, tj. ustalić, czy doszło jedynie do takiej przebudowy urządzeń przesyłowych, która nie wiązała się ze zmianą przebiegu linii, czy też tak znaczącej jej przebudowy, że wpłynęła ona na tor linii. Ustalenie to będzie miało z kolei relewantne znaczenie dla oceny, czy na skutek owej modernizacji nie doszło do rozpoczęcia – w tym zakresie – na nowo ewentualnego biegu terminu zasiedzenia. Sąd Rejonowy winien mieć bowiem na uwadze, że nabyć przez zasiedzenie można tylko służebność o konkretnej treści, a nie nieskonkretyzowane uprawnienie do

przeprowadzenia w dowolny sposób linii energetycznej (tak: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 maja 2004 r., III CK 496/02, LEX nr 152776).

Sąd pierwszej instancji winien mieć również na uwadze, iż w sprawie z wniosku właściciela nieruchomości o ustanowienie służebności przesyłu sąd może rozpoznać zarzut posiadacza urządzeń przesyłowych, że służebność została nabyta przez zasiedzenie przez jego poprzednika prawnego, niebiorącego udziału w sprawie (vice: uchwała SN z dnia 23 marca 2016 roku IIICZP 101/15).

/-/ Brygida Łagodzińska /-/ Jolanta Borkowicz-Grygier /-/ Maria Antecka